

Valtakunnallisen liikenneturvallisuusstrategian jalkauttaminen Lapissa

Lupa puuttuu: Kemijärvi, Keminmaa, Kolari, Pello, Pelkosenniemi, Posio, Ranua, Rovaniemi, Savukoski, Sodankylä.

Hankkeen taustat

- Valtakunnallista liikenneturvallisuusstrategiaa 2022-2026 työstettiin **samanaikaisesti** hyvinvointialueuudistuksen kanssa, minkä vuoksi strategiassa määriteltyjä toimenpiteitä ei ollut lainkaan kohdistettu hyvinvointialueiden vastuulle, vaikka osa kuntien tehtävistä siirtyi hyvinvointialueille.
- Hyvinvointialueuudistuksen tuomien henkilöstö- / organisaatiomuutoksien vuoksi useita **henkilöitä jäi pois** kuntien liikenneturvallisuusryhmistä (strategian toimenpide 6 alueellinen liikenneturvallisuustyö)
- Keskeisenä tehtävänä oli määritellä kuntien ja hyvinvointialueen **rajapinta** liikenneturvallisuusstrategiassa määritellyille toimenpiteille.

Hankkeen hakija oli **Keminmaan kunta**.

Hankkeessa olivat mukana kaikki **Lapin kunnat 21 kpl**, **Lapin ELY-keskus**, **Lapin hyvinvointialue**, **Liikenneturva** ja **Traficom**.

Hankkeen toteuttivat Lapin liikenneturvallisuustoimijoina toimivat **Ramboll Finland Oy** ja **Sitowise Oy**

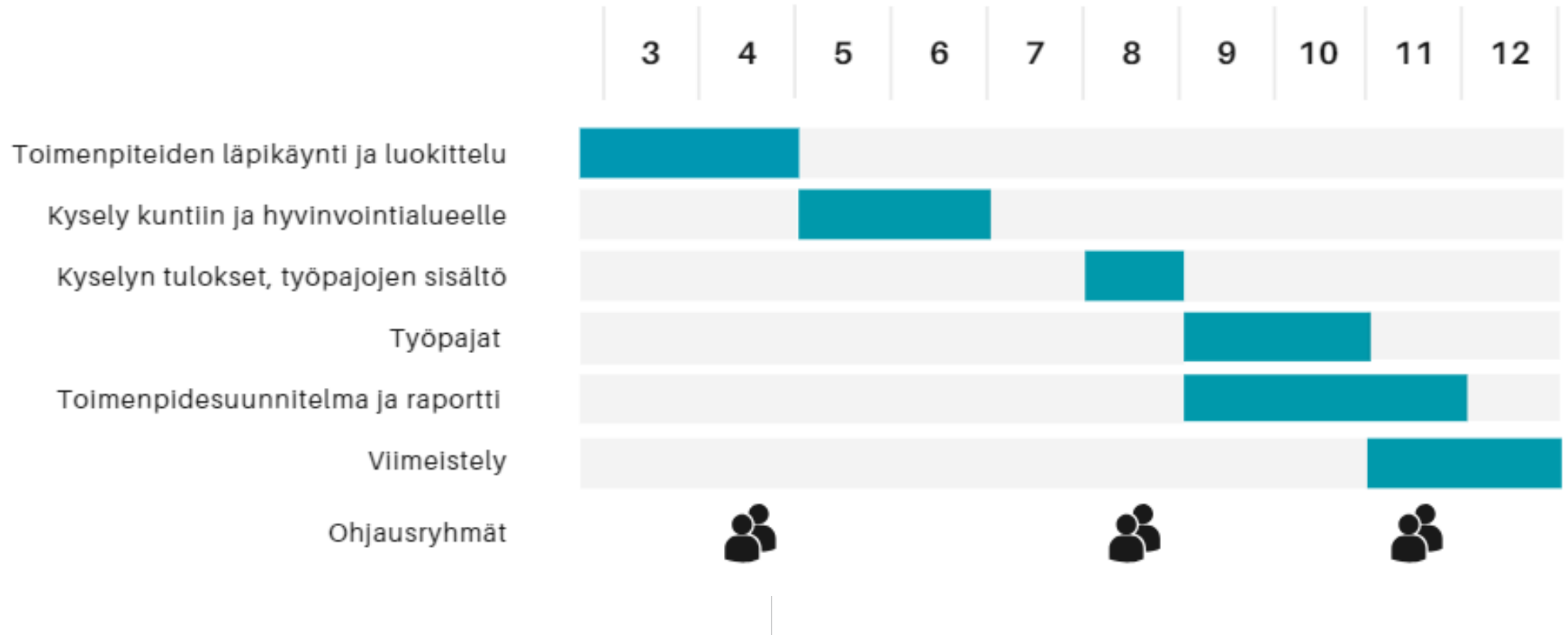
Budjetti 22 000 €

Kuntaosuudet 200-300 € per kunta

Hyvinvointialue 800 €

ELY 2000 €

Hankkeen aikataulu ja mitä tehtiin

Lapin hyvinvointialue - yhdessä tehemä pois!

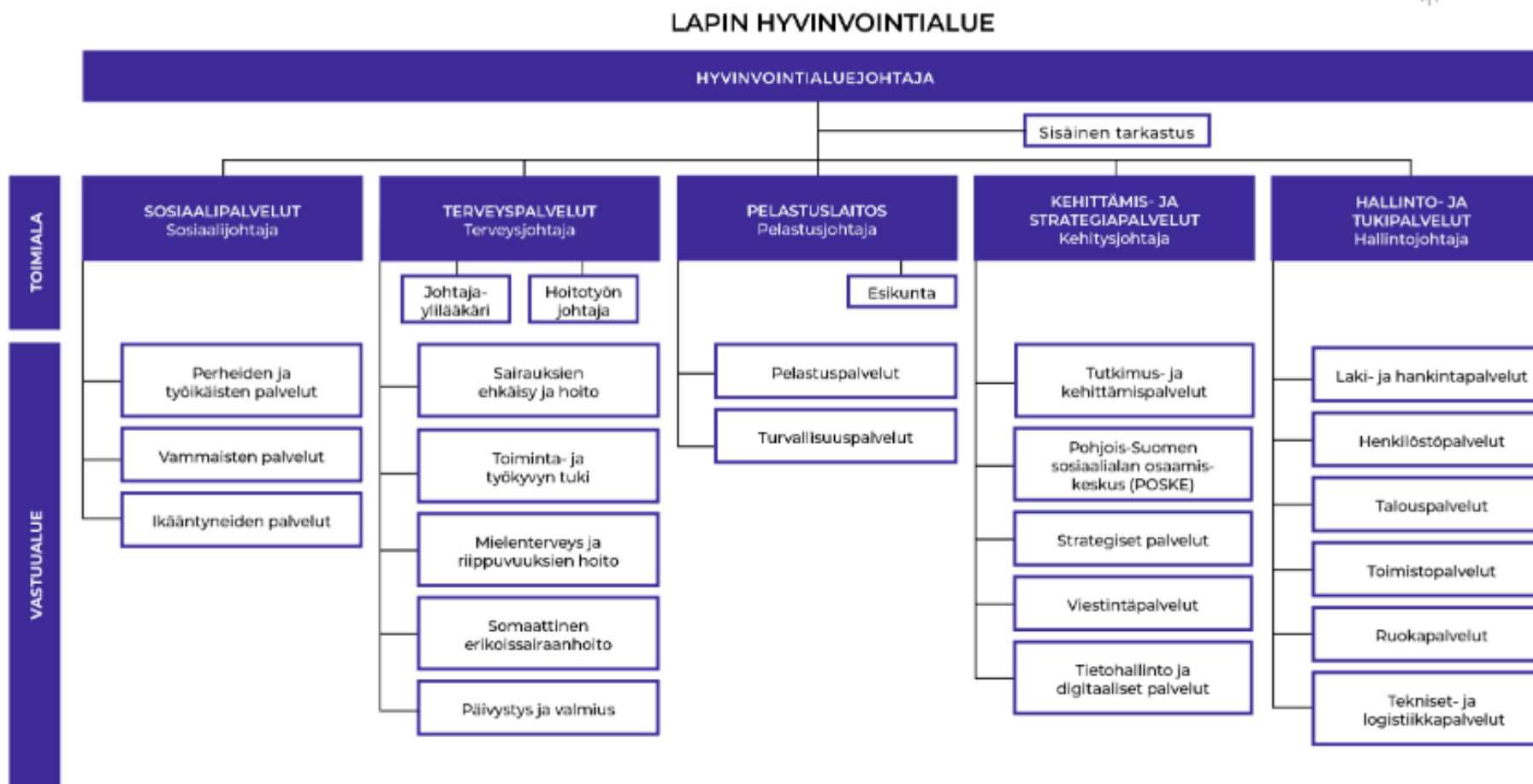
Lapin hyvinvointialue on jaettu neljään palvelualueeseen (pohjoinen, itäinen, kaakkoinen ja lounainen).

Lapin hyvinvointialue – yhdessä tehemä pois!

Hyvinvointialueen toimialat: sosiaali-, terveys-, pelastus-, hallinto- ja tukipalvelut sekä kehittämis- ja strategiapalvelut.

ORGANISAATIOKAAVIO – KOKO ORGANISAATIO

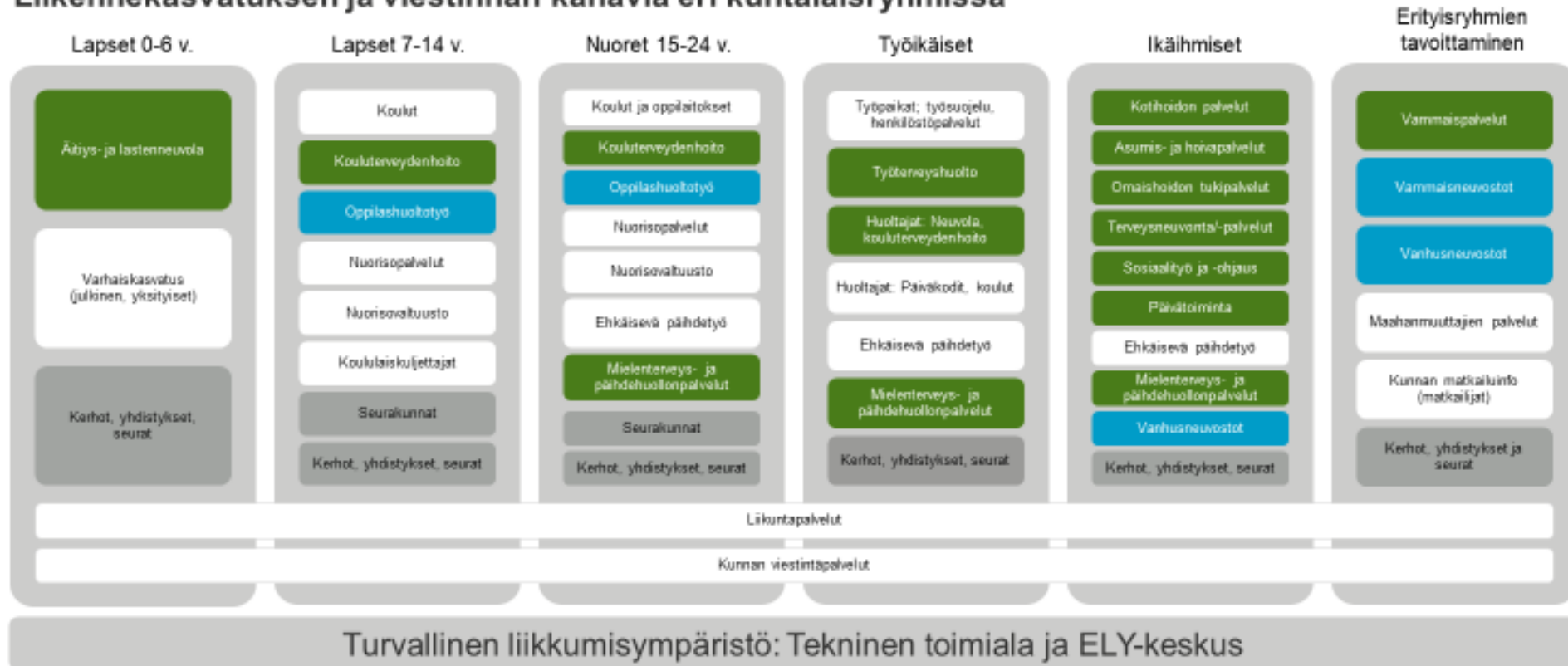

Samaan aikaan Liikenneturva pohti samoja asioita

Liikenneturvakin mietti miten tavoitetaan jatkossa kaikki ikäryhmät.

Keskeisiä toimijoita eri ikäryhmien liikenneturvallisuuksuystyössä

Liikennekasvatuksen ja viestinnän kanavia eri kuntalaisryhmissä

□ Kunta

■ Hyvinvointialueen vastuulla vuoden 2023 alusta

■ Kunnassa ja hyvinvointialueella

■ Yksityinen ja kolmassektori

Kyselytulosten perusteella valikoidut toimenpiteet

-   **Toimenpide 4:** Päihteiden käyttöön ja sen vaikutuksiin liikenneturvallisuuteen puututaan systemaattisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Henkilölle, jolla on päihdeongelma ja hänen läheisilleen tarjotaan apua ja tukea, ja ohjataan asianmukaiseen hoitoon sekä kerrotaan mahdollisuudesta ottaa alkoholikko käyttöön vapaaehtoisuuteen perustuen.
-   **Toimenpide 11:** Parannetaan tieliikenteen terveysturvallisuutta tekemällä lääkäreille mahdolliseksi tarkistaa tarvittaessa luotettavasti hoitokontakteissa potilaan ajo-oikeus ja ajokielto.
- **Toimenpide 26:** Vahvistetaan tavoitteellista ja pitkäjänteistä liikennekasvatusta toisella asteella. Hyvinvointiosaaminen on yksi lukion opetussuunnitelman perusteissa määritelty osa-alue, jonka tavoitteisiin kuuluu, että opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi.
-   **Toimenpide 29:** Tarjotaan vapaaehtoisia kursseja sekä koulutuksia ikääntyneille ajotaitojen ylläpitämiseksi ja tiedon lisäämiseksi uusista liikennesäännöistä.
- **Toimenpide 30:** Jatketaan Liikenne- ja viestintäviraston terveyden ammattilaisille suunnattua ajoterveyden arvioinnin ohjeen jalkauttamista ja edistetään ohjeen käytettävyyttä.
-    **Toimenpide 34:** Tuetaan ja kehitetään ehkäisevän päihdetyön tavoitteita ja menetelmiä huomioimaan päihteet liikenteessä. Kehitetään nuorten parissa työskenteleville ehkäisevää päihdetyötä sekä liikennekasvatusta yhdistäviä toimintamalleja, jotka huomioivat vertaisryhmän merkityksen nuoren päihteiden käyttöön ja liikennekäyttäytymiseen, tarjoavat nuorille keinoja torjua ryhmäpaineita sekä vahvistavat turvallisia valintoja tukevaa sosiaalista normia.
- **Toimenpide 35:** Edistetään turvallista liikkumista varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa. Pyöräliikennekasvatuksessa painotetaan erityisesti ennakointi- ja vuorovaikutustaitoja, turvavarusteiden käyttöä sekä kiinnitetään huomiota turvallisten asenteiden kehittämiseen tukemiseen. Edistetään liikkumissuunnitelmia sekä turvallisten ja sujuvien reittien suunnittelua ja opastetaan joukkoliikenteen käyttöön.
-   **Toimenpide 45:** Elinikäisen liikennekasvatuksen merkitystä korostetaan lisäämällä erityisesti työikäisten tienkäyttäjien ymmärrystä omasta roolista ja sen vaikutuksesta tieliikenneturvallisuuteen.
-    **Toimenpide 47:** Ylläpidetään ja vahvistetaan yleistä kielteistä suhtautumista päihtyneenä ajamiseen (ml. Lääkkeiden vaikutuksen alaisena ajamiseen) viestinnän ja koulutuksen keinoin. Käynnistetään laaja, valtakunnallinen rattijuopumusta ja huumerattijuopumusta torjuva liikenneturvallisuuskampanja, joka perustuu sosiaalisen normin vahvistamiseen ja johon yhdistyy valvonta.
-   **Toimenpide 55:** Edistetään turvallista liikkumista tasoristeyksissä viestinnän keinoin.
-    **Toimenpide 73:** Pyöräliikenne ja kävely huomioidaan osana matkaketjuja. Erityistä huomiota kiinnitetään liittymäalueiden ja ajoradan ylityspaikkojen sekä liikenteen solmukohtien ja asemanseutujen kehittämiseen.
- **Toimenpide 74:** Maastoliikenne ja erityisesti moottorittoman liikenteen lisääntyminen maastossa huomioidaan alueellisissa turvallisuussuunnitelmissa, erityisesti alueilla, joilla sen vaikutukset ovat merkittäviä.

Työpajoissa kohdennetut toimenpiteet

Viereisessä taulukossa on esitetty toimenpiteittäin kooste keskeisimmistä kuntien ja hyvinvointialueiden **tahoista**, joissa nimetyt yhteyshenkilöt työskentelevät.

Taulukoihin ei ole sisällytetty työpajoista saatujen henkilöiden nimiä, vaan toimenpidevastuista puhutaan yhteyshenkilöiden **työnimikkeiden** kautta.

Hyvinvointialueen työpajan keskustelun pohjalta toimenpide numero 11 päätettiin jättää pois tarkastelusta, sillä sen toteuttaminen on Traficomilla.

Toimenpide	Tahot tiivistetysti
Toimenpide 4	Kuntien hyvinvointipuoli (HyTeTu-koordinaattorit, hyvinvointijohtajat). Hyvinvointialueelta terveystoimet.
Toimenpide 26	Kuntien sivistystoimet. Lisäksi toisen asteen oppilaitokset, kuten Redu ja Luovi.
Toimenpide 29	Kuntien hyvinvointipuoli sekä eri järjestöt. Hyvinvointialueelta hyvinvointia ja osallisuutta edistävät koordinaattorit ja kotihoito.
Toimenpide 30	Hyvinvointialue, yhteistyötahona ylilääkäri.
Toimenpide 34	Kuntien nuorisoyhdistykset, EPT-yhdistykset ja erilaiset työryhmät (esim. HyTeTu-työryhmä). Hyvinvointialueelta eri palvelualueiden johtajat.
Toimenpide 35	Kuntien varhaiskasvatusta ja perusopetusta.
Toimenpide 45	Kunnista työsuojelu. Hyvinvointialueelta työhyvinvointipäällikkö ja eri palvelualueiden johtajat.
Toimenpide 47	Kunnista ensisijaisesti viestintä, myös sivistystoimi. Hyvinvointialueelta viestintäjohtaja.
Toimenpide 55	Vaihtelee paljon kunnasta riippuen, ei selkeää yhtä vastuutahoa.
Toimenpide 73	Kunnasta tekniset palvelut.
Toimenpide 74	Kunnasta tekniset palvelut.

Esimerkki toimenpiteiden kohdentamisesta työpajoissa

Toimenpide 34: Tuetaan ja kehitetään ehkäisevän päihdetyön tavoitteita ja menetelmiä huomioimaan päihteet liikenteessä. Kehitetään nuorten parissa työskenteleville ehkäisevää päihdetyötä sekä liikennekasvatusta yhdistäviä toimintamalleja, jotka huomioivat vertaisryhmän merkityksen nuoren päihteiden käyttöön ja liikennekäyttäytymiseen, tarjoavat nuorille keinoja torjua ryhmäpaineita sekä vahvistavat turvallisia valintoja tukevaa sosiaalista normia

Kunta	Vastuutaho	Kunta	Vastuutaho
Enontekiö	Nuorisotyö, vapaa-aika, koulut ja terveydenhoitaja.	Ranua	Nuorisotyö, koulut ja hyvinvointialue kouluterveydenhuollon osalta.
Inari	Nuorisotyö, koulut ja Selvä Peli -työryhmä.	Rovaniemi	
Kemi	Hyvinvointialue ja yhteyshenkilönä nuorisosihteeri.	Salla	Sivistyspalvelut: Nuorisopalvelut ja koulut, hyvinvointialue kouluterveydenhuollon osalta ja oppilashuoltotyö.
Kemijärvi	HyTeTu -työryhmä, hyvinvointialue kouluterveydenhuollon osalta ja oppilashuoltotyöryhmä.	Savukoski	Nuorisotyö, koulut, EPY-yhdyshenkilö ja hyvinvointikoordinaattori.
Keminmaa	Vapaa-aika, hyvinvointialue kouluterveydenhuollon osalta.	Simo	Vapaa-aika, EPT, nuorisotyö yhdessä nuorisovaltuuston kanssa ja hyvinvointialue kouluterveydenhuollon osalta.
Kittilä	Sivistystoimi, koulu ja lukio, nuorisotyö ja kouluterveydenhoito.	Sodankylä	Nuorisotyö, sivistystoimi ja järjestöt.
Kolari		Tervola	Sivistystoimi, koulu ja lukio, nuorisotyö ja kouluterveydenhuolto.
Muonio		Tornio	Hyvinvointialue, yhteyshenkilö nuorisopalveluista, koulu ja nuorisotoimi.
Pello		Utsjoki	Nuorisotyö ja sivistystoimi.
Pelkosenniemi	Hyvinvointialue, EPT, HyTeTu -työryhmä, nuorisotoimi/-työ ja koulut.	Ylitornio	
Posio		Hyvinvointialue	Kouluterveydenhuolto: Sairauksien ehkäisyn ja hoidon johtaja. Oppilashuolto: perheiden ja työikäisten palvelujen johtaja. HyTeTu-koordinaattori. EPT kouluterveydenhuollon alla.

Lisähuomiot työpajasta:

- *Miten saa koteihin? Ei pelkästään nuorille, vaan myös vanhemmille asennekasvatuksen osalta.*
- *Liikuntatoimi ja järjestöt, sillä niiden kautta tavoittaa paljon lapsia ja nuoria.*
- *Kuulunee enemmän hyvinvointialueelle, sillä heille kirjattu mielenterveys ja päihdehuollon palvelut. Hyvinvointialueella toteutusvastuu myös siinä mielestä, että koulujen opiskelijaterveydenhuollossa hyvinvointialue on tiiviisti mukana. Oppilashuoltotyö sekä kunnan että hyvinvointialueen vastuulla.*

Lapin liikenneturvallisuuksuunnitelmaan sisällytettävät toimenpiteet

Työpajoissa nousi esiin myös toimenpiteitä, jotka on mahdollista toteuttaa osana Lapin maakunnan liikenneturvallisuuksuunnitelmaa vuodesta 2024-2026.

Strategian toimenpide numero 47:

Ylläpidetään ja vahvistetaan yleistä kielteistä suhtautumista päihtyneenä ajamiseen viestinnän ja koulutuksen keinoin. Käynnistetään laaja, valtakunnallinen rattijuopumusta ja huumerattijuopumusta torjuva liikenneturvallisuukskampanja, joka perustuu sosiaalisen normin vahvistamiseen ja johon yhdistyy valvonta.

Strategian toimenpide numero 55:

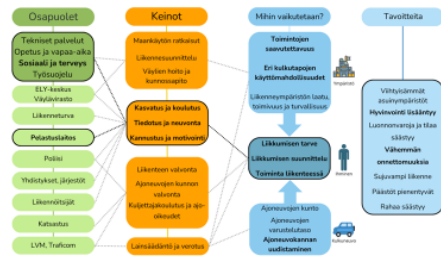
Edistetään turvallista liikkumista tasoristeyksissä viestinnän keinoin.

Hyvinvointialueen päätöksentekijöiden perehdyttäminen - poimintoja aineistosta

Liikenneturvallisuustyö on kuntalaisten hyvinvoinnin edistämistä

Vastuullisen ja turvallisen liikkumisen arvoperusta luodaan pitkälti kuntien ja paikallistason toimijoiden pitkäjänteisen liikenneturvallisuustyön kautta. Kunnan toiminta ja palvelut tavoittavat jokaisen suomalaisen - eri palvelut eri elämänvaiheissa - mikä on perusta koko eliniän kattavalle liikennekasvatukselle. Kunnissa liikenneturvallisuustyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä, jolle on laaja lakisäätöinen pohja.

Kunnan tehtävänä on tarjota jokaiselle kuntalaiselle edellytykset tehdä vastuullisia ja turvallisia liikkumisvalintoja. Vastuullisena työnantajana kuntien tulee myös huolehtia työntekijöidensä hyvinvoinnista ja esimerkiksi työmatkojen turvallisuudesta.

Kuva: Liikenneturvallisuustyön muodostavat osapuolet, tavoitteet, keinot sekä vaikuttaminen. Hyvinvointialueen tavoitteet, keinot ja vaikuttaminen korostettu.

Päätöksentekijät luovat kunnan liikenneturvallisuuskulttuurin

Päätäjien sitoutuminen ennaltaehkäisevään liikenneturvallisuustyöhön varmistaa resurssit ja myönteisen ilmapiirin pitkäjänteiseen työskentelyyn. Liikenneturvallisuus-näkökulman integrointi osaksi kunnan päätöksentöön ja johtamisen rakenteita ja viime kädessä eri toimialojen ja yksiköiden päivittäistä työtä on edellytys jatkuvalle ja pitkäjänteiselle toiminnalle.

Avainkysymyksiä hyvinvointialueen ylimmälle johdolle:

- Nähdäänkö liikenneturvallisuus osana kuntalaisten hyvinvointia? Käsitelläänkö sitä esimerkiksi hyvinvointialuestrategiassa?
- Edistetäänkö liikenneturvallisuustyötä poikkahallinnollisesti jonkin työryhmän toimesta?
- Onko liikenneturvallisuustyöhön osoitettu riittävästi resursseja?
- Onko hyvinvointialueen liikenneturvallisuustilanne ja ongelmat hyvinvointialueen päättäjien tiedossa?
- Tiedostetaanko hyvinvointialueen liikenneturvallisuustilanteen yhteys talouteen (onnettomuuksista aiheutuvat kustannukset)?
- Huomioidaanko liikenneturvallisuus ja savuettavuus eri kulkutavalla hyvinvointialueen alueidenkäyttöä ja palveluverkkoa koskeissa suunnitelmissa?
- Huolehtii ko hyvinvointialue työntekijöidensä työ- ja työasiointimatkojen turvallisuudesta?

Ranbot arvostus

Toimialakohtaiset avainkysymykset

Sosiaali- ja terveyspalvelut

- Näkyvä liikenneturvallisuus hallinnonalan eri yksiköiden toimintasuunnitelmissa?
- Onko liikenneturvallisuusteema mukana kunnan hyvinvointityössä?
- Ovatko terveydenhoitajat, sosiaalityöntekijät ja muut avainhenkilöt saaneet perehdytystä liikenneturvallisuusteemoin?
- Ovatko terveydenhuollon menettelyt ajoterveysten ja sen arviointiin liittyvien kysymysten osalta riittäviä?
- Toteutuuko liikenneturvallisuus henkilökuljetusten järjestelyissä?
- Ovatko vamma- ja vammaisuusneuvosto mukana liikenneturvallisuustyössä?
- Huomioidaanko liikenneturvallisuus palveluverkon suunnittelussa?

Henkilöstöpalvelut

- Sisältyvätkö työ- ja työasiointimatkien (työliikenteen) liikenneturvallisuus kunnan työsuojelun toimintaohjelmaan?
- Seurataanko työmatkojen liikenneturvallisuutta tai liikenneturvallisuustilannetta?
- Huomioidaanko liikenneturvallisuus osana muita työhyvinvointin edistämistyö?
- Kannustetaanko työntekijä viisaasti liikennesivaintoille työ- ja työasiointimatkalla?
- Onko työ- ja työasiointimatkien vaarapaikkoja ja muita riskitekijöitä kartotettu?
- Tarjotaanko kunnan eri toimipisteet edellytykset kävelen tai pyörällä tehtäville työmatkoille?

Ranbot arvostus

Ranbot arvostus

Onnettomuuskustannuksia kunnittain

Kunta	Yhteiskunnalliset kustannukset/v (Meur)	Kunnan kustannusosuus 15% (Meur)	Kunnan kustannusosuus 20% (Meur)	Kuolleita 2018-2022	Loukkaantuneita 2018-2022
Enontekiö	1,3	0,2	0,3	2	21
Inari	2,5	0,4	0,5	3	46
Kemi	4,3	0,6	0,9	2	55
Kemijärvi	1,8	0,3	0,4	4	22
Kaminmaa	1,7	0,3	0,3	1	24
Kittilä	5,8	0,9	1,2	1	97
Kolari	2,3	0,4	0,5	1	35
Muonio	1,6	0,2	0,3	4	30
Pelkosenniemi	0,3	0,1	0,1	1	3
Pello	0,8	0,1	0,2	3	13
Posio	1,3	0,2	0,3	3	18
Ranua	1	0,2	0,2	2	18
Rovaniemi	12	1,8	2,4	10	186
Salla	0,5	0,1	0,1	0	9
Savukoski	0,5	0,1	0,1	0	7
Simo	1,1	0,2	0,2	4	19
Sodankylä	3,5	0,5	0,7	6	68
Tervola	1,2	0,2	0,2	4	13
Tornio	5,2	0,8	1	3	89
Utsjoki	0,1	0	0	0	1
Ylitornio	0,7	0,1	0,1	1	10

Perinteisen laskutavan mukaan kuntien osuus yhteiskunnalle aiheutuvista onnettomuuskustannuksista on 15-20%, mutta käytännössä nykyisin iso osa näistä kustannuksista lankeaa hyvinvointialueelle (sote-palvelut).

Yhteenveto

Hankeen aikana hyvinvointialueelta nimettiin **edustaja kuntaryhmiin.**

Lihavoidulla tekstillä korostetut henkilöt ovat nykyisellään mukana kuntien liikenneturvallisuusryhmissä.

Osassa palvelualueita nimitykset on tehty, osassa on vielä työnalla. Rovaniemen kokous oli 21.11. ja siellä jo oli hyvinvointialueen edustajia mukana.

Kaakkoinen palvelualue	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Rovaniemi	Vammaispalvelujen vastuuyksikköjohtaja	Nimetty
Ranua	Kotona asumista tukevien palvelujen palvelupäällikkö	Nimetty
Posio	<i>Ei tarvetta nimeämiselle</i>	
Lounainen palvelualue	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Ylitornio	Ikäihmisten sosiaalipalveluiden verkkoneuvonnan ja -ohjauksen palvelupäällikkö	Nimetty
Tomio	Vammaispalvelun verkkoneuvonnan ja -asioinnin vastuuhenkilö	
Kemi	Kotona asumista tukevien palvelujen palvelupäällikkö	Nimetty
Keminmaa		
Simo	Nimetty	Nimetty
Tervola	Nimetty	
Pohjoinen palvelualue	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Enontekiö	Nimetty	Nimetty
Inari		
Kittilä	Nimetty	
Kolari		
Muonio	Nimetty	
Pello		
Utsjoki		
Kaakkoinen palvelualue	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Sodankylä		
Savukoski		
Pelkosenniemi		
Kemijärvi		
Salla		

Yhteenveto

Hankkeen tuloksena syntyi kuntakohtainen jaottelu yhteyshenkilöistä ja vastuuyksiköistä.

Hankkeen avulla saatiin luokiteltua **toimenpiteet** joko kuntien tai hyvinvointialueen toteutettavaksi, tai näiden yhteistyössä toteutettavaksi.

Hankkeen avulla pyrittiin selkeyttämään etenkin **hyvinvointialueen roolia** osana kuntien liikenneturvallisuustyötä.

Kuntien ja hyvinvointialueen rajapintaa pyrittiin tiivistämään, ja yhdessä toteutettavien toimenpiteiden lisäksi tärkeänä toimenpiteenä on löytää **nimettyjä henkilöitä mukaan** kuntien liikenneturvallisuustoimintaan.

